

DOI 10.70286/EOSS-09.02.2026.003.156-161

КОМПОЗИЦІЙНО-СИНКРЕТИЧНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Марущак Оксана

к.п.н., доцент

Табачук Максим

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Боднар Вікторія

здобувачка вищої освіти бакалаврського рівня

Кафедра образотворчого, декоративного мистецтва,
технологій та безпеки життєдіяльностіВінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Україна

Анотація. У статті обґрунтовано теоретичні та практичні засади застосування композиційно-синкретичного підходу в системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Розкрито сутність підходу як інтегративної стратегії, що базується на нерозривній єдності функції, конструкції та декору. Визначено роль етнокультурної спадщини як структурної основи для інноваційної діяльності в контексті НУШ. Проаналізовано морфологічний потенціал різних видів декоративно-ужиткового мистецтва та механізми їхньої семантичної екстраполяції в сучасні об'єкти дизайну. Доведено, що використання цього підходу в межах STEAM-освіти сприяє формуванню цілісного світогляду фахівця та його здатності до створення конкурентоспроможних проєктних рішень.

Ключові слова: композиційно-синкретичний підхід, майбутній учитель технологій, декоративно-ужиткове мистецтво, дизайн-проєктування, формотворення, екстраполяція, STEAM-освіта, проєктна культура.

Введення. Сучасний етап модернізації українського суспільства висуває нові вимоги до якості професійної підготовки педагогів, що зумовлює глобальні зміни в контексті цілей та змісту вищої освіти, її орієнтації на результати навчання – компетенції, що передбачають здатність випускника самостійно діяти в різних життєвих і професійних ситуаціях, вирішувати професійні завдання зі збереження соціально-культурної стабільності, толерантності в діалозі культур і самобутності суспільства [2]. Реалізація цих орієнтирів безпосередньо залежить від системної трансформації сучасної педагогічної освіти в Україні. Це, у свою чергу, зумовлює необхідність пошуку нових методологічних стратегій, здатних забезпечити високу якість професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

У контексті глобалізаційних викликів і посилення уваги до національної ідентичності особливої актуальності набуває проблема збереження та творчої переробки етнокультурної спадщини в межах проєктної діяльності. О. Марущак і Т. Зузяк зазначають, що провідною концепцією, що дозволяє гармонійно поєднати глибинні традиції народного мистецтва з вимогами інноваційного середовища, є композиційно-синкретичний підхід [1; 2]. Ця стратегія навчання майбутніх учителів технологій дизайн-проєктування ґрунтується на глибокому синтезі формоутворювальних елементів декоративно-ужиткового мистецтва (ДУМ) та морфологічних характеристик сучасних об'єктів дизайну. Процес навчання майбутнього вчителя технологій у контексті цього підходу розглядається не лише як засвоєння технічних прийомів, а як «складна інтелектуально-художня діяльність, спрямована на екстраполяцію семантики художніх образів у новітні форми предметно-просторового середовища» [3].

Мета та задачі дослідження. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні композиційно-синкретичного підходу як методологічної стратегії підготовки майбутніх учителів технологій та виявленні механізмів інтеграції традиційних формотворчих елементів декоративно-ужиткового мистецтва в сучасну систему дизайн-проєктування.

Для реалізації мети було визначено такі завдання: розкрити зміст поняття «композиційно-синкретичний підхід» у контексті вищої педагогічної освіти; схарактеризувати дизайн-проєктування як інтегративну творчу діяльність учителя технологій в умовах сучасних освітніх трансформацій; проаналізувати види декоративно-ужиткового мистецтва України як джерело структурних ідей та морфологічних характеристик для інноваційного дизайну; систематизувати сфери екстраполяції народних традицій у новітні форми предметно-просторового середовища (на основі STEAM-технологій).

Результати дослідження і їх обговорення. Теоретичне обґрунтування композиційно-синкретичного підходу вимагає звернення до природи самого терміну «синкретизм», який у мистецтвознавчому та педагогічному дискурсах трактується як первісна нерозчленованість, цілісність художнього мислення, де функція, конструкція та декор утворюють єдину систему. У системі вищої педагогічної освіти цей підхід є фундаментом для формування проєктної культури майбутніх учителів технологій, оскільки він дає змогу комплексно вирішувати проблеми освітнього процесу, виокремлювати ключові компетентності та реалізовувати індивідуальні траєкторії навчання здобувачів. Дизайн-проєктування в такому контексті науковцями визначається як інтегративна творча діяльність, де наукове передбачення поєднується з інтуїтивним прозрінням, а конструктивна логіка – з естетичною виразністю [3].

Низка дослідників, які вивчають фундаментальні засади підготовки вчителів технологій до навчання здобувачів освіти основ дизайну, розглядають дизайн як техноестетичну систему. Композиційно-синкретичний підхід розвиває ці ідеї, пропонуючи «механізм трансляції формотворчих елементів ДУМ у проєктовані об'єкти за допомогою графічних і пластичних засобів» [2]. На думку

науковців, це означає, що майбутній учитель технологій має бути не лише технічно освіченим фахівцем, а й креативним лідером, здатним здійснювати керівництво перетворювальною діяльністю учнів у контексті Нової української школи (НУШ) [3; 4].

В основу професійної підготовки майбутніх учителів технологій покладено композиційно-синкретичний підхід, де об'єктом інтеграції виступає органічний синтез автентичних технік декоративно-ужиткового мистецтва, наприклад, вишивки, художньої обробки дерева, з морфологічними характеристиками об'єктів сучасного дизайну. Така міждисциплінарна взаємодія забезпечує формування цілісного світогляду фахівця, що дозволяє сприймати етнокультурну спадщину як структурну та естетичну основу для інноваційної діяльності. Провідним методом реалізації цієї стратегії є екстраполяція семантичного наповнення народних художніх образів у новітні форми предметно-просторового середовища, що безпосередньо стимулює розвиток асоціативно-образного мислення здобувачів та їхню здатність до творчої інтерпретації традиційних символів.

Кінцевим результатом освітнього процесу в контексті досліджуваного підходу є створення єдиного проєктного рішення у формі завершеного об'єкта дизайну, що виступає ключовим показником сформованості професійної компетентності майбутнього вчителя технологій. Зазначена діяльність реалізується в межах інтегративного освітнього середовища, яке базується на принципах STEAM-освіти, що дає змогу гармонійно поєднувати художню творчість з технічним проєктуванням і забезпечує ефективну адаптацію молодих фахівців до складних вимог сучасного ринку праці [5].

Застосування композиційно-синкретичного підходу дозволяє уникнути поверхового копіювання народних зразків, спрямовуючи увагу здобувача вищої освіти на аналіз внутрішньої структури форми, ритмічної організації та колірної гармонії, що є спільними як для традиційного ремесла, так і для високотехнологічного дизайну [2]. Таким чином, композиційно-синкретичний підхід стає містком між етнокультурним минулим та інноваційним майбутнім технологічної освіти. Практична реалізація цього потенціалу вимагає детального аналізу конкретних художніх ресурсів, що складають підґрунтя національної культури.

Декоративно-ужиткове мистецтво України представлене надзвичайно широким спектром видів, кожен з яких володіє унікальною системою формоутворення. У процесі навчання майбутніх учителів за композиційно-синкретичним підходом ці види мистецтва виступають не лише об'єктами вивчення, а й донорами структурних ідей для сучасного дизайну.

Вишивка та художнє ткацтво розглядаються як складні системи лінійно-геометричної організації простору. Формоутворювальні елементи цих технік – точка, лінія, пляма, рапорт – підлягають морфологічному переосмисленню. Наприклад, логіка побудови геометричного орнаменту у вишивці «низинкою» або «лічильною гладдю» може стати основою для створення модульних структур

у графічному дизайні або архітектурному оздобленні. Вибійка, як техніка нанесення малюнка на тканину, надає досвід роботи з ритмом і фактурою, що важливо у процесі проєктування об'єктів середовища.

Художнє ткацтво та в'язання, у свою чергу, пропонують унікальні принципи структурної цілісності. В'язання як метод створення форми з єдиної нитки та плетіння з природних матеріалів (лоза, солома) демонструють можливості трансформації лінійної структури в об'ємну форму. Для майбутнього вчителя технологій це стає основою для розуміння тектоніки та міцності ажурних конструкцій, що знаходить відображення у сучасному промисловому дизайні меблів та освітлювальних приладів.

Художня обробка деревини є одним з найбільш вагомих компонентів української матеріальної культури. Дослідження вказують на те, що цей профіль підготовки поєднує в собі художні, національні та технічні аспекти, що сприяє розвитку когнітивної активності та логічного мислення здобувачів. Формоутворення в дереві базується на конструктивній доцільності, де вузли з'єднання та текстура матеріалу відіграють ключову роль. У контексті композиційно-синкретичного підходу ці елементи інтегруються в морфологію сучасних об'єктів, де природна теплота матеріалу поєднується з ергономічністю новітніх форм.

Художнє скло та кераміка пропонують роботу з масою, об'ємом і прозорістю. Плетіння з природних матеріалів і художнє скло дозволяють експериментувати з формами, де синкретизм виявляється у нерозривності матеріалу та художнього образу. Аналіз морфології цих об'єктів допомагає майбутнім учителям технологій зрозуміти закони статичної та динамічної, що є обов'язковим для професійного дизайн-проєктування.

Витинанка як вид мистецтва, заснований на силуетному вирішенні та симетрії, є ідеальним об'єктом для вивчення принципів позитивного та негативного простору. Її формоутворювальні елементи легко адаптуються до сучасних технологій лазерної різки та перфорації матеріалів. Декоративний розпис і писанкарство, насичені глибокою символікою та семантикою, виступають джерелом колірно-графічних рішень. Екстраполяція семантики цих образів передбачає не лише використання кольору, а й перенесення глибинних значень народних символів (наприклад, Дерева Життя або солярних знаків) у концептуальні рішення сучасного дизайну.

На основі аналізу специфіки формотворення різних видів народного мистецтва виокремлюється низка домінантних елементів, що підлягають семантичній екстраполяції та практичному впровадженню в актуальні сфери дизайну (табл. 1). Систематизація цих взаємозв'язків дозволяє наочно продемонструвати прикладний аспект композиційно-синкретичного підходу.

Таблиця 1 Морфологічний потенціал і сфери екстраполяції формотворчих елементів декоративно-ужиткового мистецтва в сучасному дизайні

Вид ДУМ	Ключові формотворчі елементи	Сфера екстраполяції в дизайні
Вишивка	Модульна сітка, геометричний ритм	Графічний дизайн, дизайн інтер'єру
Витинанка	Силует, ажурність, дзеркальна симетрія	Архітектурні перегородки, освітлення
Художнє дерево	Тектоніка, столярні вузли, фактура	Меблевий дизайн, екодизайн
Писанкарство	Символічний код, колірна семантика	Корпоративний стиль, дизайн пакування
Бісероплетіння	Фрактальна структура, мікромодуль	Текстиль, ювелірний дизайн

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що композиційно-синкретичний підхід є ефективним інструментом модернізації професійної підготовки вчителів технологій. Він дозволяє трансформувати освітній процес з простого копіювання народних зразків у складну аналітико-творчу діяльність з переосмислення внутрішньої структури форми.

Теоретичне значення підходу полягає у забезпеченні цілісності професійної компетентності майбутнього вчителя технологій, де техноестетичні знання поєднуються з національною самобутністю та креативним лідерством. Практична цінність дослідження підтверджується виокремленням морфологічного потенціалу видів декоративно-ужиткового мистецтва (вишивки, витинанки, деревообробки тощо), які виступають «донорами» структурних ідей для графічного, меблевого та екодизайну.

Реалізація композиційно-синкретичного підходу в інтегративному середовищі STEAM-освіти забезпечує створення завершених проектних рішень, що відповідають вимогам сучасного ринку праці та сприяють збереженню етнокультурної ідентичності в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Марущак О. В. Інтеграція декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну: синергія традицій та інновацій. Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 277-280.
2. Марущак О. В., Зузяк Т. П. Формування у майбутніх педагогів професійної компетенції з дизайн-проектування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Чернігів: НУЧК, 2020. Вип. 8(164). С. 209-215.
3. Марущак О. В., Ткаченко А. Г., Озеруга Д. В. Формування у вчителів трудового навчання та технологій фахової компетенції з проектування предметно-просторового середовища засобами декоративно-ужиткового мистецтва. Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та

декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 54-60.

4. Шевченко А. І. Методика навчання художнього проектування майбутніх фахівців з дизайну: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Національний педагогічний ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 21 с.

5. Kudria O., Skovronskyi B., Marushchak O., Honcharova N., Sipii V. The Role of Innovative Techniques in Development of STEM-education in Ukraine. ACADEMIA: Higher Education Policy Network. Special issue: «War, education and development: a pedagogical response to the challenges of modernity». 2024. № 35-36. P. 132-155. DOI: <https://doi.org/10.26220/aca.5006>

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Турик М.І.

здобувачка вищої освіти бакалаврського рівня

Науковий керівник:

Семенів Н.М.

к.п.н., доцент.

Кафедра спеціальної освіти

Львівський національний університет

імені Івана Франка, Україна

Анотація. У статті розглядаються актуальні проблеми розвитку дітей дошкільного та шкільного віку. Висвітлено особливості проявів окремих порушень розвитку, зокрема розладів аутистичного спектра, синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю, інтелектуальних порушень, тяжких порушень мовлення та затримки психічного розвитку. Охарактеризовано специфіку проявів зазначених порушень у різні вікові періоди та їхній вплив на навчальну діяльність, соціальну взаємодію й адаптацію дітей.

Ключові слова: розвиток дітей, дошкільний вік, шкільний вік, порушення розвитку, розлади аутистичного спектра, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю, інтелектуальні порушення, порушення мовлення, затримка психічного розвитку.

Введення. Розвиток дітей дошкільного та шкільного віку є складним і багатовимірним процесом, що охоплює формування пізнавальних, мовленнєвих, емоційних і соціальних навичок. У цей період відбувається становлення базових психічних функцій, розвиток саморегуляції, соціальної адаптації та комунікативних умінь, що визначає подальшу освітню та особистісну траєкторію дитини. Водночас у частини дітей спостерігаються труднощі або порушення розвитку, які проявляються в різних сферах і можуть впливати на навчальну діяльність, взаємодію з однолітками та адаптацію до освітнього